

Македонскиот народ живеел со легендите за Александар Македонски малку подолго отколку што траат мандатите на една наша влада и нејзините скапо платени аматерски спотови или 20-те дена на една изборна кампања во кои ќе се спротивставуваат обвинувањата и одбраната за т.н. антиквизација на Македонија. За тоа сведочат не мал број истражувања, како и зачуваните народни преданија и песни за славниот војсководец, кои, по логиката на тие што тврдат дека Александар Македонски ни е сега инсталиран, не би требало воопшто да ги има.

Пред некои 160 години, поточно во периодот 1844-1845 година, Царството Русија во Македонија го испратило Виктор Иванович Григорович во улога на фолклорен истражувач. Во тоа време, всушност, таква или слична улога (на пример, собирач на пеперутки) имале низа странски емисари чија задача, со денешен термин кажано, била разузнавањето. Уште тогаш, за посетата на Македонија, Григорович запишал: „Јас не слушнав други имиња, освен имињата на Александар Велики и Крале Марко“.

Песна од слепиот

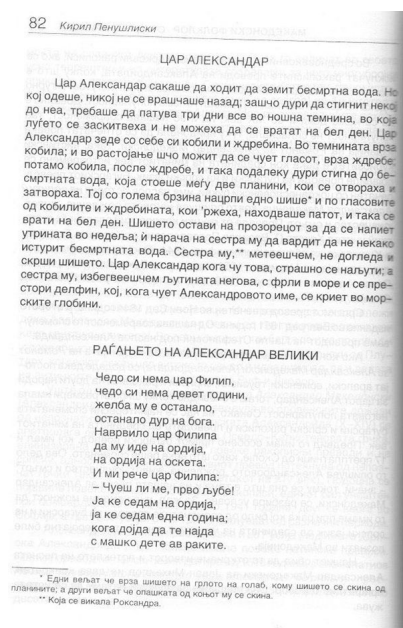
Неколку години по него, во Македонија доаѓа Србинот Стефан Верковиќ со слична функција како и Русинот. Девет години поминува во талкање по нашите градови и села и, меѓу другото, забележува една песна за Александар Македонски, веројатно составена врз основа на преданијата што со векови се пренесувале меѓу генерациите. Песната е забележана некаде во 1862 година, а на Верковиќ му ја испеал Јован Михајлов, талентиран слеп пејач од серското село Броди. Кирил Пенушлиски во своите студии за македонскиот фолклор вели дека всушност станува збор за две варијанти на песната, со тоа што нивното потекло и старост не се познати. Еден наш научник, кој ја проучува истата материја, а кој поради општата атмосфера во Македонија кога станува збор за Александар Македонски одби јавно да зборува, вели дека можеби станува збор

за импровизација врз основа на преданија и легенди, со цел од Верковиќ да биде наплатен трудот. Како било, песната е прилично интригантна, а заедно со шесте преданија меѓу Македонците за Александар Велики (првото забележано од браќата Миладиновци, второто од Кузман Шапкарев) покажува дека војсководецот живеел меѓу обичните луѓе на овие простори и две илјади години по неговата смрт.

Патем, интересно е што од песната произлегува дека Филип Втори не му е татко на Александар. „Чедо си нема цар Филип, чедо си нема девет години, жалба му е останало, останало дур до Бога“, испеал слепиот Михајлов. Филип заминал да војува цела година, но пред да тргне и порачал на сопругата Олимпија дека кога ќе се врати сака да види машко новороденче. Така, во имагинацијата на народот влегува еден билкар што ја излечил Олимпија, по што се раѓа Александар, нормално, со прстен на раката.

Интересно, Верковиќ вели дека „корените на Словените се наоѓаат во антиката“, теза што кај нас била и е отфрлена како бесмислица (на што и се спротивставува „издржаната“ теза за цевчињата со кои истите Словени го минувале Дунав), но која денес наоѓа нови приврзаници, пред сè меѓу тие што сметаат дека преселбата на народите во 6 и 7 век одела од југ кон север, а не обратно.

Документи за Македонската историја

Силно ѝ се закарало:
 – Ак не најда машко дете,
 ав раката ти да носиш,
 до там' си е тој живота
 Пак отиде цар Филип,
 забави се, бре, година.
 Пак се чуди прво љубе,
 как да стигне машко дете.
 Заминаха биларето,
 биларето екемцие,
 потерева цар Филиповица,
 порука ги на д(в)орове,
 и ми рече цар Филиповица:
 – Имате ли лек за мене,
 лек за мене некој болка,
 да заходем малко дете?
 Тогај рече екемциа:
 – Ке ти давам една билџка,
 јаз ќе дојда кога мркне,
 немој мене да изгониш,
 ем застани ходајата,
 там да спием таја ноќе,
 тога што веќе затегнеш. –
 Отиде кога мркна,
 не го изгонила ванка,
 затвори го ходајата,
 те ми спиев шест сахата.
 Пак си стана биларане,
 отиде си оде дојде,
 Замина се годината,
 царица е затегнала,
 машко е дете породила,
 сос прстен на раката,
 на прстене се истисан
 и как да го крстат:
 крстиха го Александар.
 Кога се е породило
 и коњ му се ождребило,
 Коњ му е бележита:
 нозе има до ушите,
 крила има до плешките.

Расли ми, салам порасли,
 станали са два јунаци.
 И погине цар Филип,
 и му седна на стопнина
 Александаро чедото му,
 да царува да поведџа
 таја земе и крајнина.
 Дочуло е цар Хируда,
 та ми прати това бакшиш:
 – Млого здраве, Александаро,
 миловам те и те жалеам.
 Та му прати това бакшиш:
 еден товар празово семе,
 и му прати една трака,
 една трака, една жура.
 Досети се Александаро,
 и тој му е бакшиш пратил:
 два товара от пипер семе.
 Достигнаха два товара,
 достигнаха до цар Хируд,
 пак се сети цар Хируда:
 што е малко не се лаже,
 тој ќе дојде с повеќе оске!
 Ајде ние да идеме,
 да идеме на панагир,
 да идеме на панагир,
 тамо јунасто да чиниме.
 Излезова два јунака од два цара:
 упасова от цар Хируд негов сина,
 упасова остра сабе,
 припустноват на кошие.
 Ни ми стигна Александаро,
 запреха се на друмове,
 тогај рече Александаро:
 – Карај сега ти напред!
 Как закара тој напред,
 по нег' иде Александаро,
 като пусна брза коња,
 та го распра сас рогове
 и коње му и човека.
 Сички ми се почудиха
 и рекоха на панагир:

– Цар ќе биде Александро!
Пак отиде до дома си,
копаса го цар Хируд
да му земе царштината.
Отговори Александро:
– Ако сакаш да се биам
и ти збери силна оске.
Уплаши се цар Хируда,
Јак излезе Александро,
та му отне царштината.
Пак ми броди по земета
с пет стотин силен аскер,
та ми броди от град на град,
сичка земе посвоило,
да ми седе да царова.
Пак отиде Александро
на крајина в темна зема:
там' имаше една вода.
една вода тај река,
та имаше тоје риби,
как ходеха по водата,
там' не може да замина,
нето човек, не добитак,
Там' се чувет три дни време,
та имаше два јунака,
два јунака на воскета
имаха си затворено,
стари татко ав сандака.
Питаха го два брата:
– Чуеш ли ме, наши татко!
Научи ме, наши башта,
как да минем през реката?
Отговори стари старец:
– Навалите до два огња,
нажежите камењето,
нафрлите ав реката,
да се тргнат тие риби.
Тргнаха се, заминаха,
заминаха през водата.
Де ги дочу Александро,
та ги пита Александро:

86 Кирил Пенушлиски

– Чуете ли, два јунака!
Кој ви учи, ум ви дава,
што речете така станет.
– Тебе, царо, лажа нема:
имаме си наши татко,
затворено е в сандака,
там' го храним и го поим,
тој на ичу, ум ми дава.
Кога беше нези заман,
губеха се стари људи,
зап учини Александро:
– Немој веќе да се губет,
кога се умре сам от бога,
кој не даде, тој ќе не и земе.
Пак отиде в темна зема,
тамо најде жива вода,
па натоци Александро,
това шише жива вода.
Пак се врна Александро,
та седело три години
на царштина, на столнина,
тој подржа сичка зема,
сичка зема и краишта.
Заман дојде Александро,
расходи се низ полето,
тој имаше до две сестри,
как си пиха жива вода,
веќе тие ме умреха,
отидоха в Бело Море,
та се скриха од брата си,
там' си седат до днес дане,
не умираат, не становаат.
Кога дојде Александро,
и коња наслужили
жива вода напојили
и тој веќе не умира.
Пак пошета Александро
по друмове низ полето
с кафацие чоадоре;
тамо стигна един старец,
та ми кара дребан добитак,

забахтал се ав азмака.
Тога рече Александар:
– Добро стигна, ој ти старец!
– Дај бог добро, бре делио!
Те му рече Александар:
– Ајде, дедо, да врвиме!
– Де ке врве, Александар!
Де ке врве без добитак.
Тога рече Александар:
– Зем'те вие, чоадаре,
чоадаре кафецие,
извадите добитак,
от камура от батака.
Пуснаха се кафецие
да му извадат добитак,
пак не может да го извадат.
Тога стане Александар,
как ми фати добитак,
та го здигна сос земета.
Тогај рече стари старец:
– Кој ти даде, Александар,
кој ти даде таја јакост?
– Мене ми е господ даде.
И му рече стари старец:
– Александар добар јунак,
ги да влезеш дребан аскер,
дребан аскер Господови:
мушинките, комарете,
можеш ли се од тех чуваш?
Тога рече Александар:
– Ја поспи сичка земе,
сичка земе и краишта,
од тех мухи ни са бое.
Това не бе стари старец,
ем си беше Риста бога,
Риста бога сам Христоса,
ралма даде та си фркна на небото,
па кондиса цар небесен
у рај божи посветени.
Пак си ходи Александар,
пак си ходи три дни и три ношти,

та го гонат комарете,
сан не му дават да заспие,
леб не јаде три дни време.
Да заmine това поле,
тамо најде мајсторете,
мајсторете дунгерето,
това поле камен делат,
камен делат за корито.
Тога рече Александар:
– Аман, брате, бре мајсторе,
аман, брате, от комаре,
стој да легна в това камен,
белке мога да се скрие,
ав корито от камене,
белке мога да се скрие
от мухите, от комарете.
Тога легна ав камене,
де му влезет комарете:
в едно ухо тие влезат,
те през друго излезова.
Там си умре Александар,
ав камене от комаре.
Веке му се довршило,
царство му се битисало.
Коње му е живо останал:
пустиха го оф сазовето,
оф сазовето ав Драмското,
Драмското в езерото,
там' си живи до живота.
Тамо живи в езерото,
тамо живи дур до днеска.
Това стори Александар.
Останала тае песна
да се пои приказова.
От бога здраве, от мене песна.